บทที่ 4

การวิเคราะห์ผลตอบแทนของโครงการและความต้องการโครงการแต่ละประเภท

การวิเคราะห์เพื่อหาค่าตอบแทนของโครงการและความต้องการโครงการแต่ละประเภท ในที่นี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการนำเอาผลของการวิเคราะห์ที่ได้ไปใช้ในการคัดเลือกโครงการที่เหมาะสมสำหรับโครงการสร้างงานในชนบท โดยมีขั้นตอนซึ่งแบ่งออกเป็น 6 หัวข้อใหญ่ ๆ ดังต่อไปนี้

1. การจัดแบ่งประเภทของโครงการตามความเหมาะสม
2. การศึกษาค่าความต้องการโครงการแต่ละประเภทของประชาชน
3. การวิเคราะห์ผลตอบแทนของโครงการทางด้านเศรษฐศาสตร์
4. การศึกษาองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีผลต่อการคัดเลือกโครงการ
5. การประเมินค่าขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีผลต่อการคัดเลือกโครงการ
6. สรุปผลตอบแทนของโครงการและความต้องการโครงการแต่ละประเภท

4.1 การจัดแบ่งประเภทของโครงการตามความเหมาะสม

ประเภทของโครงการที่สภาตำบลเสนอเข้ามาเพื่อขอรับการคัดเลือกนั้นจะต้องเป็นโครงการประเภทเดียวกันกับที่นโยบายของโครงการ กสช. ได้กำหนดไว้ในแต่ละปี สำหรับการจัดแบ่งประเภทของโครงการ จะต้องพิจารณาถึงรูปร่างและลักษณะการใช้งาน ซึ่งโครงการที่จะถูกจัดให้อยู่ในประเภทเดียวกันนั้นจะต้องมีรูปร่างและลักษณะการใช้งานเหมือน ๆ กัน

จุดมุ่งหมายของการจัดแบ่งประเภทของโครงการก็เพื่อความเหมาะสมในการวิเคราะห์และการคัดเลือกโครงการ เพราะการคัดเลือกโครงการจะพิจารณาจากผลตอบแทนของโครงการ ซึ่งถ้าเป็นโครงการต่างประเภทกันผลตอบแทนก็จะไม่เหมือนกัน เพราะฉะนั้นจึงเกิดความไม่เหมาะสมในการคัดเลือกโครงการ ดังนั้น การคัดเลือกโครงการจึงจำเป็นต้องพิจารณาคัดเลือกระหว่างโครงการประเภทเดียวกัน ส่วนจำนวนของโครงการที่จะคัดเลือกในแต่ละประเภทนั้นขึ้นอยู่กับค่าความต้องการโครงการแต่ละประเภทของประชาชน

การจัดแบ่งประเภทของโครงการในที่นี้จะพิจารณาจากประเภทของโครงการตามนโยบายของโครงการ กสช. พ.ศ. 2526 ซึ่งสามารถทำการจัดแบ่งตามความเหมาะสมได้ดังต่อไปนี้

ประเภทโครงการ	ลักษณะของโครงการ
1	ฝาย ประตูหรือผนังกั้นน้ำ อาคารระบายน้ำล้นทำนบพื้นเมืองแบบต่าง ๆ (ยกเว้นทำนบดิน) เขื่อนป้องกันดินพัง
2	ตู คลอง เหมืองส่งน้ำ รางระบายน้ำ ท่อส่งน้ำ กังหันลมสูบน้ำ
3	เขื่อนเก็บกักน้ำ สระเก็บน้ำ ห้วย หนอง บึง อ่างเก็บน้ำ
4	ถังเก็บน้ำ ตุ่มน้ำ บ่อน้ำตื้น
5	บ่อน้ำบาดาล ประปาหมู่บ้าน
6	ถนน
7	สะพาน
8	สถานีอนามัย
9	ส้วมสาธารณะ

ประเภทโครงการ	ลักษณะของโครงการ
10	ที่ทำการสภาตำบล ศูนย์ฝึกอบรมของหมู่บ้านหรือตำบล
11	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
12	ฉางเก็บผลผลิตการเกษตร
13	โรงสี
14	คอกสัตว์รวม
15	โรงงานปรับปรุงคุณภาพยางแผ่น
16	ตลาด
17	เรือนเลี้ยงไหม
18	เรือนเพาะชำ
19	เครื่องอบผลผลิตทางการเกษตร

4.2 การศึกษาค่าความต้องการโครงการแต่ละประเภทของประชาชน

ตามนโยบายของโครงการ กสช. ในอดีตที่ผ่านมาจะกำหนดอัตราส่วนของโครงการแต่ละประเภทอย่างแน่นอนเหมือนกันในทุกจังหวัดทั่วประเทศ ซึ่งวิธีการเช่นนี้ถึงแม้ว่าจะมีการประเมินผลความต้องการโครงการแต่ละประเภทของประชาชนมาแล้วก็ตาม แต่การกำหนดอัตราส่วนของโครงการทั่วทั้งประเทศจัดเป็นวิธีการที่ไม่เหมาะสม เพราะความต้องการของประชาชนในแต่ละพื้นที่ย่อมไม่เหมือนกัน ซึ่งโดยทั่ว ๆ ไปแล้วความต้องการโครงการของประชาชนในแต่ละพื้นที่จะขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม สภาพภูมิประเทศ และความจำเป็นเร่งด่วน ดังนั้น วิธีการที่เหมาะสมเกี่ยวกับการกำหนดอัตราส่วนความต้องการโครงการแต่ละประเภทของประชาชน คือ การวิเคราะห์ค่าความต้องการโครงการแต่ละประเภทของประชาชนในแต่ละจังหวัด จากนั้นจึงนำผลลัพธ์ที่ได้ไปใช้ในการกำหนดอัตราส่วน

โครงการแต่ละประเภทในแต่ละจังหวัดต่อไป

การกำหนดอัตราส่วนของโครงการแต่ละประเภท ซึ่งพิจารณาจากความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในแต่ละจังหวัดนั้นมีจุดประสงค์เพื่อให้การคัดเลือกโครงการเป็นไปตามความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในแต่ละพื้นที่ (จังหวัด) และจะเป็นการสร้างความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิมของประชาชนในพื้นที่นั้นอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด ซึ่งเราเรียกว่าการแก้ปัญหาอย่างตรงจุดนั่นเอง

สำหรับวิธีการวิเคราะห์ค่าความต้องการโครงการแต่ละประเภทของประชาชนในแต่ละจังหวัดนั้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริงเราจำเป็นต้องทำการสอบถามจากประชาชนในจังหวัดนั้นโดยตรง ซึ่งการที่จะสอบถามโดยการสัมภาษณ์ประชาชนโดยตรงนั้นจะมีความยากลำบาก เสียเวลาและค่าใช้จ่ายสูง จึงไม่เหมาะสมที่จะสอบถามโดยวิธีการดังกล่าว สำหรับวิธีการที่เหมาะสมและใช้กันอย่างแพร่หลายกับปัญหาลักษณะนี้ คือ การสร้างแบบสอบถาม ซึ่งครอบคลุมข้อมูลที่ต้องการทุกอย่าง จากนั้นจึงส่งแบบสอบถามไปยังประชาชนโดยการสุ่มตัวอย่าง

4.2.1 การสร้างแบบสอบถามความต้องการโครงการแต่ละประเภทของประชาชนในแต่ละจังหวัด

การสร้างแบบสอบถามจะต้องจัดทำให้ครอบคลุมรายละเอียดของข้อมูลต่าง ๆ ที่ต้องการทั้งหมดอย่างรัดกุมมากที่สุด ดังนั้นก่อนที่จะสร้างแบบสอบถามขึ้นมานั้น กลุ่มบุคคลผู้ร่วมกันสร้างแบบสอบถามจะต้องทราบดีว่ารายละเอียดของการวิเคราะห์ซึ่งจำเป็นต้องใช้ข้อมูลจากแบบสอบถามนั้น ๆ เป็นอย่างไร เพื่อช่วยให้การสร้างแบบสอบถามเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

สำหรับการวิเคราะห์ค่าความต้องการโครงการประเภทต่าง ๆ ของประชาชนในที่นี้ คือ การวิเคราะห์เพื่อต้องการที่จะทราบว่าประชาชนในแต่ละจังหวัดมีความต้องการโครงการแต่ละประเภทเป็นอย่างไร ซึ่งข้อมูลที่จำเป็นต้องใช้ในการวิเคราะห์ประกอบด้วยรายละเอียดเกี่ยวกับประเภทของโครงการที่อนุญาตให้จัดทำ และค่าระดับคะแนนของความ

ต้องการโครงการแต่ละประเภท ซึ่งข้อมูลนี้จำเป็นต้องได้จากประชาชนโดยตรง

รายละเอียดของแบบสอบถามเกี่ยวกับประเภทของโครงการนั้นจะสามารถจัดทำได้เป็น 2 รูปแบบด้วยกัน คือ

ก. ประเภทของโครงการมีทุกประเภทตามที่นโยบายของโครงการ กสช. กำหนดให้จัดทำได้ รูปแบบนี้จะทำในกรณีที่ทำการสอบถามความต้องการโครงการแต่ละประเภทของประชาชนก่อนที่สภาตำบลจะเสนอโครงการต่าง ๆ ทั้งหมดมายังหน่วยงานคัดเลือกโครงการ ซึ่งข้อดีของการสร้างแบบสอบถามลักษณะเช่นนี้จะสะดวกในการวิเคราะห์ เพราะสามารถสั่งงานให้หน่วยงานประเมินผลโครงการเป็นผู้ทำการวิเคราะห์ได้และโดยปกติหน่วยงานประเมินผลโครงการ กสช. ซึ่งประกอบด้วยคณาจารย์จากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ซึ่งดำเนินงานในแต่ละภาคนั้นจะประเมินผลโดยการสร้างแบบสอบถามอยู่แล้วจึงสามารถทำการวิเคราะห์ได้พร้อมกันกับการประเมินผล ซึ่งเป็นการประหยัดแรงงาน เวลาและค่าใช้จ่าย และแบบสอบถามจะเหมือนกันในทุก ๆ จังหวัด จึงง่ายต่อการจัดทำ และข้อดีอีกประการหนึ่งคือ จะทำให้ทราบว่าการเสนอโครงการของสภาตำบลนั้นตรงกับความต้องการของประชาชนมากเพียงใด ซึ่งจะทำให้สามารถสรุปได้ว่าการเสนอโครงการของสภาตำบลใช้หลักการของประชาธิปไตยขั้นพื้นฐาน (การยอมรับเสียงส่วนมาก) เพราะถ้าหากว่า ผลของการวิเคราะห์มีความขัดแย้งกับการเสนอโครงการของสภาตำบลก็แสดงว่าเกิดความผิดพลาดในการวิเคราะห์หรือการเสนอโครงการไม่ได้จัดทำตามเสียงส่วนมาก ซึ่งจะได้ทำการปรับปรุงและแก้ไขต่อไป ส่วนข้อเสียก็คือ ผู้ตอบคำถามจะต้องตอบแบบสอบถามในทุกประเภทของโครงการ ซึ่งบางทีโครงการประเภทนั้น ๆ ก็ไม่ได้รับการเสนอจากสภาตำบล จึงทำให้เสียเวลาและจะต้องทำการปรับค่าความต้องการโครงการแต่ละประเภทภายหลังจากที่ทราบว่ามีโครงการประเภทใดบ้างที่สภาตำบลเสนอในจังหวัดนั้น ๆ รูปแบบของใบสอบถามโครงการประเภท (ก) แสดงไว้ในภาคผนวก ข.

แบบสอบถามที่สร้างขึ้นนี้ ผู้กรอกแบบสอบถามจะกรอกเฉพาะค่าของเปอร์เซนต์ความต้องการโครงการแต่ละประเภทเท่านั้น สำหรับค่าของความต้องการในที่นี้จะกำหนดค่าสูงสุด คือ 100 เปอร์เซนต์ ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการโครงการแต่ละประเภท

มากน้อยต่างกันอย่างไรก็จะสามารถให้คะแนนได้ตามความพอใจ แต่ทั้งนี้ต้องอยู่ในช่วง 0-100 เปอร์เซนต์ โดยเปอร์เซนต์สูงจะหมายถึงว่าโครงการประเภทนั้นมีความต้องการมาก ส่วนเปอร์เซนต์ต่ำจะหมายถึงว่าโครงการประเภทนั้น ๆ มีความต้องการน้อย และถ้าเปอร์เซนต์มีค่าศูนย์หมายถึง โครงการประเภทนั้นไม่มีความต้องการเลย

ข. ประเภทของโครงการที่สภาตำบลเสนอในจังหวัดนั้น ๆ แบบสอบถามรูปแบบนี้จะสร้างขึ้นได้ภายหลังจากที่สภาตำบลเสนอโครงการทั้งหมดแล้ว จากนั้นจึงทำการจัดแบ่งประเภทของโครงการเพื่อสร้างแบบสอบถาม สำหรับข้อดีและข้อเสียของการสร้างแบบสอบถามรูปแบบนี้จะเป็นไปในทางตรงกันข้ามกับรูปแบบที่กล่าวมาแล้ว รูปแบบของใบสอบถามโครงการประเภท (ข) แสดงไว้ในภาคผนวก ข.

4.2.2 การสรุปผลการวิเคราะห์ค่าความต้องการโครงการแต่ละประเภทของประชาชนในแต่ละจังหวัด

ภายหลังจากที่ ได้ส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มประชากรตัวอย่างในจังหวัดต่าง ๆ ที่ต้องการวิเคราะห์ และกลุ่มประชากรตัวอย่างได้ตอบแบบสอบถามส่งกลับมาเรียบร้อยแล้ว จากนั้นเราจะทำการรวบรวมค่าความต้องการโครงการแต่ละประเภทของประชาชนแล้วหาค่าเฉลี่ยความต้องการโครงการแต่ละประเภทของประชาชนในแต่ละจังหวัดตามวิธีการดังต่อไปนี้

วิธีการคำนวณ

สูตร $$Q_i = \frac{\sum_{j=1}^{N} Xij}{N} \quad ; i = 1,.....,M$$

โดยกำหนดให้

Q_i = ค่าเฉลี่ยของความต้องการโครงการแต่ละประเภท

Xij = เปอร์เซนต์ความต้องการโครงการแต่ละประเภทของประชากรตัวอย่างแต่ละคน

i = จำนวนประเภทของโครงการ (M)

j = จำนวนประชากรตัวอย่าง (N)

เมื่อคำนวณค่าเฉลี่ยของโครงการแต่ละประเภทเสร็จเรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนต่อไปจะต้องทำการปรับค่าความต้องการเหล่านั้นให้มีค่าผลรวมของความต้องการโครงการแต่ละประเภท เป็น 100% เพื่อนำผลลัพธ์ที่ได้ไปใช้ในการคัดเลือกโครงการ ซึ่งวิธีการปรับค่าความต้องการสามารถทำได้ดังนี้

วิธีการคำนวณ

สูตร $$P_i = \frac{Qi}{\sum_{i=1}^{M} Qi} \times 100 \quad ; \quad i = 1,\ldots,M$$

โดยกำหนดให้

Pi = เปอร์เซนต์ของความต้องการโครงการแต่ละประเภท

Qi = ค่าเฉลี่ยของความต้องการโครงการแต่ละประเภท

i = จำนวนประเภทโครงการ (M)

ตัวอย่างการคำนวณ

ตาราง 4.1 ตัวอย่างการคำนวณหาเปอร์เซนต์ความต้องการโครงการแต่ละประเภท

ประเภทโครงการ	Qi	Pi
1. ถนน	60.8	$\frac{60.8}{182.4} \times 100 = 33.33$
2. สะพาน	40.5	22.20
3. สระน้ำ	50.2	27.52
4. บ่อน้ำบาดาล	20.4	11.19
5. สถานีอนามัย	10.5	5.76
	$\sum_{i=1}^{5} Qi = 182.4$	100.00

4.3 การวิเคราะห์ผลตอบแทนของโครงการทางด้านเศรษฐศาสตร์

เกี่ยวกับผลตอบแทนในด้านต่าง ๆ ที่ได้รับจากโครงการแต่ละประเภทนั้นจะมีทั้งผลตอบแทนที่สามารถตีค่าออกมาเป็นเงินได้ และผลตอบแทนซึ่งไม่สามารถตีค่าออกมาเป็นเงิน สำหรับผลตอบแทนที่ไม่สามารถตีค่าออกมาเป็นเงินได้นี้ จะมีผลทำให้เกิดความยากลำบากในการวิเคราะห์ ทั้งนี้เนื่องจากว่าผลตอบแทนประเภทนี้จัดว่าเป็นผลตอบแทนที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากกับประชาชนผู้ใช้ประโยชน์จากโครงการ ดังนั้น ในการวิเคราะห์ผลตอบแทนของโครงการเราจึงไม่อาจที่จะละเลยผลตอบแทนประเภทที่ไม่สามารถตีค่าเป็นเงินนี้เสียได้ แต่เนื่องจากในการวิเคราะห์ผลตอบแทนจำเป็นต้องทำการวิเคราะห์ในลักษณะของการคำนวณเพื่อนำค่าของผลลัพธ์ที่ได้ไปใช้ในการโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ฉะนั้นการวิเคราะห์ค่าของผลตอบแทนประเภทที่ไม่สามารถตีค่าเป็นเงินจึงจำเป็นต้องคิดค่าออกมาในรูปของคะแนนระดับความสำคัญของประเภทผลตอบแทนเหล่านั้น ซึ่งวิธีการวิเคราะห์จะได้กล่าวต่อไปในเรื่องของการวิเคราะห์เพื่อหาค่าขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีผลต่อการคัดเลือกโครงการ

สำหรับในหัวข้อนี้จะกล่าวถึงวิธีการวิเคราะห์ผลตอบแทนประเภทที่สามารถตีค่าออกมาเป็นเงินได้ หรือการวิเคราะห์ผลตอบแทนของโครงการทางด้านเศรษฐศาสตร์นั่นเอง

การวิเคราะห์ผลตอบแทนของโครงการทางด้านเศรษฐศาสตร์ จำเป็นที่จะต้องทำการวิเคราะห์แยกกันตามประเภทของโครงการ ซึ่งได้จัดแบ่งไว้แล้วในหัวข้อที่ผ่านมา ทั้งนี้เพราะโครงการแต่ละประเภทจะมีลักษณะของผลตอบแทนที่แตกต่างกันนั่นเอง สำหรับการวิเคราะห์ผลตอบแทนในที่นี้ จะเป็นเพียงการวิเคราะห์ผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับจากการจัดทำโครงการเท่านั้น เพราะการวิเคราะห์จะต้องทำก่อนที่จะทำการคัดเลือกโครงการ หลังจากนั้นจึงจะอนุมัติให้ดำเนินการจัดทำต่อไป

เมื่อการวิเคราะห์ผลตอบแทนของโครงการจะต้องทำก่อนการจัดทำโครงการเช่นนี้ ข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับผลตอบแทนของโครงการทางด้านเศรษฐศาสตร์ จึงเป็นเพียงข้อมูลผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการเท่านั้น ซึ่งข้อมูลลักษณะเช่นนี้จะมีผลทำให้การวิเคราะห์ผลตอบแทนของโครงการมีโอกาสที่จะผิดพลาดได้มาก และจะส่งผลกระทบ

โดยตรงต่อการคัดเลือกโครงการ เพราะการคัดเลือกโครงการนั้นจะพิจารณาจากผลตอบแทนของโครงการเป็นสำคัญนั่นเอง

สำหรับข้อมูลผลตอบแทนของโครงการ ซึ่งจะนำมาใช้สำหรับการวิเคราะห์ในที่นี้นั้น ควรจะได้มาจากบุคคลที่อยู่ในพื้นที่ซึ่งเสนอโครงการเข้ารับการพิจารณาคัดเลือกโดยตรง ทั้งนี้เพราะบุคคลเหล่านั้นจะทราบดีว่าเขาควรจะได้รับประโยชน์อย่างไรบ้าง จากการจัดทำโครงการนั้น ๆ แต่ในทางปฏิบัติการที่จะได้ข้อมูลจากประชาชนในพื้นที่นั้นโดยตรงจะทำได้ยากลำบาก ทั้งนี้เพราะผู้ที่จะให้คำตอบเกี่ยวกับผลตอบแทนได้นั้นจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักวิชาการเป็นอย่างดี ซึ่งจะหาได้ยากในประเทศที่กำลังพัฒนาอย่างประเทศไทย และถ้าหากว่าผู้ให้ข้อมูลทราบว่า ข้อมูลที่ได้จากเขาเหล่านั้น จะนำไปพิจารณาในการคัดเลือกโครงการด้วยแล้ว ย่อมจะทำให้เขาเหล่านั้นให้ข้อมูลที่เกินความเป็นจริง เพื่อที่จะช่วยให้โครงการที่เสนอในพื้นที่นั้น ได้รับการคัดเลือกให้ดำเนินการจัดทำ ที่เป็นเช่นนี้เพราะโดยธรรมชาติของมนุษย์เรานั้น จะมีความเห็นแก่ตัวอยู่เสมอ ดังนั้นเมื่อมีการจัดทำโครงการเพื่อสนองความต้องการของประชาชนที่มีความเดือดร้อนและอื่น ๆ คือ โครงการสร้างงานในชนบท จึงทำให้ประชาชนในทุกพื้นที่มีความต้องการที่จะให้จัดทำโครงการในพื้นที่ซึ่งตนเองอาศัยอยู่ ถึงแม้ว่าโครงการที่จัดทำนั้นจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้นน้อยมากก็ตาม แต่ประชาชนเหล่านั้นก็จะยังคงมีความคิดอยู่อย่างเดียวว่า "ถึงแม้ว่าจะได้รับประโยชน์น้อย ก็ยังดีกว่าที่จะไม่ได้รับประโยชน์จากโครงการเสียเลย" (ไม่ได้รับประโยชน์จากโครงการ หมายถึง โครงการไม่ได้จัดทำในพื้นที่นั้น) เพราะฉะนั้นถ้าต้องการข้อมูลผลตอบแทนของโครงการจากประชาชนในพื้นที่ซึ่งมีการเสนอโครงการ เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ผลตอบแทนของโครงการ และนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ไปใช้ในการพิจารณาคัดเลือกโครงการแล้ว ความโน้มเอียงเข้าข้างผลประโยชน์ซึ่งตนเองจะได้รับของประชาชนที่ให้ข้อมูล จะต้องเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

แต่ถ้าหากว่าเราจะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากความโน้มเอียงของประชาชนผู้ให้ข้อมูลโดยการจัดตั้งคณะกรรมการของ กสช. ในระดับจังหวัดขึ้นคณะหนึ่ง เพื่อทำการเก็บข้อมูล

ผลตอบแทนของโครงการเสียเอง ซึ่งการกระทำเช่นนี้อาจจะแก้ปัญหาความโน้มเอียงของการให้ข้อมูลผลตอบแทนของโครงการได้ แต่ปัญหาที่จะเกิดขึ้นตามมาก็คือ ความผิดพลาดเป็นอย่างมากของข้อมูล ซึ่งจะต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอน ทั้งนี้เพราะเป็นไปไม่ได้ที่คณะกรรมการจะทำการศึกษาข้อมูลผลตอบแทนของโครงการทุกโครงการอย่างละเอียด และถูกต้องใกล้เคียงความเป็นจริง เนื่องจากเหตุผลหลายประการ เช่น คณะกรรมการไม่ได้อาศัยอยู่ใกล้ชิดกับพื้นที่ที่เสนอโครงการทุกโครงการจึงทำให้ไม่อาจที่จะทราบรายละเอียดของผลตอบแทนที่จะได้รับจากโครงการทุกโครงการเป็นอย่างดีได้ และการศึกษาข้อมูลผลตอบแทนของโครงการทุกโครงการในจังหวัดหนึ่งซึ่งมีการเสนอโครงการหลายร้อยโครงการ จะต้องใช้กำลังคนซึ่งมีความรู้ความสามารถเป็นจำนวนมาก อีกทั้งยังจะต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายสูงอีกด้วย และข้อมูลผลตอบแทนที่ได้รับก็ยังไม่อาจที่จะยืนยันได้อย่างแน่นอนว่าจะเป็นผลตอบแทนซึ่งจะต้องเกิดขึ้นจริงกับโครงการแต่ละโครงการ เพราะข้อมูลผลตอบแทนที่ได้ก็เป็นเพียงการคาดคะเนเท่านั้น

ในการวิเคราะห์ผลตอบแทนของโครงการทางด้านเศรษฐศาสตร์ จำเป็นที่จะต้องทราบอายุการใช้งานของโครงการ และผลตอบแทนที่ได้เพิ่มขึ้นหลังจากที่ได้จัดทำโครงการแล้วเปรียบเทียบกับก่อนที่จะมีการจัดทำโครงการ เป็นต้น ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะวิเคราะห์ได้ยากลำบากมาก ตัวอย่างเช่น การวิเคราะห์อายุการใช้งานของโครงการ ซึ่งโดยปกติจะศึกษาจากลักษณะโครงสร้าง วัสดุที่ใช้และข้อมูลในอดีต ตลอดจนประสิทธิภาพในการบำรุงรักษาและซ่อมแซม เป็นต้น แต่ในกรณีของโครงการสร้างงานในชนบท ซึ่งกำหนดให้ใช้แรงงานคนเป็นส่วนใหญ่ อีกทั้งยังขาดหลักวิชาในการจัดทำโครงการอย่างมาก ดังนั้นการคาดคะเนอายุการใช้งานของโครงการจึงมีโอกาสที่จะผิดพลาดได้มาก หรือกรณีของการวิเคราะห์ผลตอบแทนที่ได้เพิ่มขึ้นหลังจากการจัดทำโครงการ เพราะในเมื่อการวิเคราะห์จะต้องทำก่อนการจัดทำโครงการ ดังนั้นการคาดคะเนผลตอบแทนที่ได้เพิ่มขึ้นจึงไม่อาจที่จะทำได้ หรือถ้าทำได้โอกาสที่จะผิดพลาดมีมาก ซึ่งความผิดพลาดนี้จะมีผลทำให้การคัดเลือกโครงการไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

พระบรมราชูปถัมภ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากเหตุผลต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วนั้น จะเห็นว่าการวิเคราะห์ผลตอบแทนของโครงการทางด้านเศรษฐศาสตร์ เพื่อนำไปใช้ในการพิจารณาคัดเลือกโครงการนั้นจะเป็นการไม่เหมาะสมเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการคัดเลือกโครงการที่เหมาะสมสำหรับโครงการสร้างงานในชนบท ไม่ควรนำเอาผลตอบแทนของโครงการทางด้านเศรษฐศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้องในการพิจารณาคัดเลือกโครงการ

4.4 การศึกษาองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีผลต่อการคัดเลือกโครงการ

การจัดรวบรวมองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีผลต่อการคัดเลือกโครงการในที่นี้ก็คือการจัดรวบรวมประเภทผลตอบแทนของโครงการซึ่งไม่สามารถตีค่าออกมาเป็นเงินได้นั่นเอง โดยจะทำการวิเคราะห์แยกตามประเภทของโครงการที่ได้จัดแบ่งเอาไว้ในหัวข้อที่ผ่านมา

องค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีผลต่อการคัดเลือกโครงการสามารถทำการจัดแบ่งตามความเหมาะสมได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้คือ

1. องค์ประกอบประเภท ก. องค์ประกอบประเภทนี้เป็นองค์ประกอบซึ่งจะมีผลต่อการคัดเลือกโครงการในทุกประเภท โครงการทุกประเภทจำเป็นต้องมีองค์ประกอบเหล่านี้ และองค์ประกอบเหล่านี้จะแสดงถึงลักษณะทางสังคมของประชาชนซึ่งอยู่ในพื้นที่ที่จะจัดทำโครงการ รายละเอียดขององค์ประกอบประเภท ก. มีดังต่อไปนี้

1.1 ประสิทธิภาพของการจัดทำโครงการทางด้านวิศวกรรม องค์ประกอบนี้จะพิจารณาถึงประสิทธิภาพการจัดทำโครงการของหน่วยงานดำเนินการคือสภาตำบลว่ามีความสามารถในการจัดทำโครงการได้มีความมั่นคงแข็งแรงมากน้อยเพียงใด โดยการพิจารณาจากโครงการซึ่งได้ทำมาแล้วในอดีต และลักษณะของแบบแปลนโครงสร้างและวัสดุที่ใช้ จากแบบฟอร์มการเสนอโครงการ

1.2 การดูแลบำรุงรักษาสาธารณสมบัติของประชาชนผู้ใช้ประโยชน์จากโครงการ สาธารณสมบัติ หมายถึง ทรัพย์สินที่มีไว้ใช้ร่วมกันซึ่งจะต้องช่วยกันดูแลรักษาให้ใช้ประโยชน์ได้ยาวนาน การชำรุดเสียหายเล็ก ๆ น้อย ๆ ถ้าสามารถแก้ไขได้ก็ต้องรีบ

ดำเนินการทันทีไม่ต้องรอให้เกิดความเสียหายมากขึ้น การใช้ประโยชน์จากสาธารณสมบัติเช่นนี้ จะช่วยให้มีงบประมาณเหลือนำไปก่อสร้างสิ่งสาธารณประโยชน์อื่น ๆ ได้อีกโดยเฉพาะสิ่งสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ ที่กระจายอยู่ตามตำบล หมู่บ้านทั่วประเทศ เจ้าหน้าที่ของทางราชการย่อมไม่สามารถเข้าไปดูแลรักษาได้ทั่วถึงประชาชนที่อยู่ในตำบลหมู่บ้านนั้น ๆ จึงอยู่ในฐานะจะต้องช่วยกันดูแลบำรุงรักษาให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าองค์ประกอบนี้มีผลต่อการคัดเลือกโครงการเป็นอย่างมาก เพราะการจัดทำโครงการในพื้นที่ที่ประชาชนไม่ค่อยเอาใจใส่ดูแลรักษาสาธารณสมบัติ (โครงการที่จัดทำขึ้น) ย่อมจะเกิดประโยชน์น้อยกว่าการจัดทำโครงการในพื้นที่ที่ประชาชนมีความเอาใจใส่ดูแลบำรุงรักษาสาธารณสมบัติ เพื่อให้มีสภาพสามารถใช้งานได้ในระยะเวลาอันยาวนาน

1.3 การเสียสละของประชาชนในการจัดทำโครงการ การอยู่ร่วมกันในสังคมจะต้องรู้จักเสียสละเพื่อสร้างสิ่งสาธารณประโยชน์ เช่น สละที่ดินเพื่อจัดทำโครงการต่าง ๆ เป็นต้น หรือผู้ไม่มีที่ดินก็สามารถสละแรงงานหรือทุนทรัพย์ตามกำลังความสามารถเพื่อสร้างสิ่งสาธารณประโยชน์ของชุมชนร่วมกับงบประมาณของทางราชการ (งบประมาณโครงการ กสช.) การเสียสละเพื่อกิจการส่วนรวมเช่นนี้ ในบางกรณีจำเป็นมากเพราะงบประมาณที่มีอยู่ไม่พอเพียง หากจัดทำโครงการตามกำลังงบประมาณที่มีอยู่ก็ไม่สมบูรณ์ นอกจากนั้นการเสียสละจะมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะย่อมสร้างความรู้สึกว่าเป็นทรัพย์สินที่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน มีผลต่อการรักษาให้อยู่ในสภาพที่ดีตลอดไป ซึ่งจากที่กล่าวมานี้เราจะเห็นว่าองค์ประกอบเกี่ยวกับการเสียสละของประชาชนในการจัดทำโครงการมีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องนำมาใช้ประกอบการพิจารณาคัดเลือกโครงการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทยกำลังอยู่ในช่วงการพัฒนาจึงมีความต้องการความร่วมมือจากประชาชนในด้านต่าง ๆ เป็นอย่างมาก และข้อควรคำนึงประการหนึ่ง คือ ความรู้สึกของประชาชนผู้เสียสละเพื่อการจัดทำโครงการแล้วปรากฏว่าโครงการนั้น ๆ ไม่ได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการ ซึ่งกรณีเช่นนี้จะมีผลทำให้ไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนในการจัดทำโครงการในปีต่อ ๆ ไป

1.4 ความสามัคคีของกลุ่มบุคคลหลายฝ่ายในการจัดทำโครงการ

การทำงานของกลุ่มบุคคลหลายฝ่าย (เจ้าหน้าที่ของทางราชการกับประชาชน) เพื่อจุดมุ่งหมายอย่างเดียวกันคือช่วยเหลือประชาชนในชนบทให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (ผลจากการจัดทำโครงการ) ย่อมสร้างความสมานสามัคคีในบรรดาผู้ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะโครงการที่กำหนดให้สภาตำบลในฐานะองค์กรของประชาชนได้มีโอกาสทำงานใกล้ชิดกับส่วนราชการระดับอำเภอและจังหวัดในฐานะองค์กรของรัฐบาลเช่นนี้เท่ากับสร้างบรรยากาศและแนวทางการทำงานให้ทั้ง 2 ฝ่าย ปรึกษาหารือกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความใกล้ชิดสนิทสนมกัน มีความเข้าใจซึ่งกันและกันอย่างถูกต้อง ดังนั้นการคัดเลือกให้จัดทำโครงการในพื้นที่ซึ่งกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนร่วมในการจัดทำโครงการมีความสามัคคีกันย่อมจะทำให้เกิดประโยชน์กว่าการที่จะจัดทำโครงการในพื้นที่ที่ผู้มีส่วนร่วมในการจัดทำโครงการขาดความสามัคคีกัน

1.5 การใช้ความรู้พื้นฐานด้านประชาธิปไตยของประชาชนในการจัดทำโครงการ ในระบอบประชาธิปไตย การอยู่ร่วมกันในสังคมจะต้องคำนึงถึงจิตใจที่เป็นประชาธิปไตย มีการใช้สิทธิใช้เสียงตามครรลองที่ถูกต้องเหมาะสม รับฟังความคิดเห็นและโต้แย้งด้วยเหตุผล เมื่อเสียงส่วนใหญ่เห็นพ้องกันอย่างไรแล้วทุกฝ่ายต้องให้ความร่วมมือและสนับสนุนโดยพร้อมเพรียงกัน ดังนั้นการสนับสนุนการจัดทำโครงการในพื้นที่ซึ่งประชาชนพยายามใช้ความรู้พื้นฐานทางด้านประชาธิปไตย ย่อมจะก่อให้เกิดต่อการพัฒนาประเทศในระยะยาว ส่วนในพื้นที่ซึ่งประชาชนไม่ค่อยมีความรู้ทางด้านประชาธิปไตยก็จะได้ทำการปรับปรุงแก้ไขต่อไป

1.6 การหลีกเลี่ยงอบายมุขของประชาชนในพื้นที่ที่จัดทำโครงการ

ประชาชนในชนบทมีรายได้ไม่มากจำเป็นต้องใช้จ่ายเพื่อการครองชีพของตนเองและครอบครัว รายได้ที่เพิ่มขึ้นจึงต้องนำไปใช้จ่ายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ซื้อสิ่งของที่จำเป็น ดังนั้นต้องหลีกเลี่ยงอบายมุขทุกชนิด เพราะการหมกมุ่นในอบายมุขย่อมทำลายทุกสิ่งทุกอย่าง ทรัพย์สิน เงินทอง ที่นา ที่สวน ให้หมดสิ้นไปภายในเวลาอันรวดเร็ว หรือมิฉะนั้นการมุ่งกระจายรายได้ให้ราษฎรในชนบทกลับจะเป็นต้นเหตุให้มีอบายมุขเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งไม่พึง

ปรารถนาแก่ประการใด อีกทั้งการหมกมุ่นในอบายมุขย่อมจะทำให้ประชาชนเกิดความเกือดร้อน ไม่พยายามขวนขวายหาทางใช้ประโยชน์จากโครงการที่จัดทำ จากเหตุผลทั้งหมดที่กล่าวมานี้ จึงพอที่จะสรุปได้ว่าการจัดทำโครงการในพื้นที่ที่ประชาชนหมกมุ่นอยู่ในอบายมุขย่อมจะได้รับประโยชน์น้อยกว่าการจัดทำโครงการในพื้นที่ที่ประชาชนมีความขยันในการทำมาหากิน

1.7 การมีคุณธรรมไม่เอารัดเอาเปรียบของประชาชนผู้ใช้ประโยชน์จากโครงการ การเอารัดเอาเปรียบของประชาชนผู้ใช้ประโยชน์จากโครงการ ย่อมจะนำมาซึ่งการทะเลาะเบาะแว้งกัน และทำให้การใช้ประโยชน์จากโครงการไม่สามารถทำได้อย่างเต็มที่เท่าที่ควร ดังนั้นจึงไม่ควรจัดทำโครงการในพื้นที่ซึ่งประชาชนผู้ใช้ประโยชน์จากโครงการมีการเอารัดเอาเปรียบกัน เพราะจะทำให้เกิดประโยชน์น้อยกว่าการจัดทำโครงการในพื้นที่ซึ่งประชาชนมีการช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

1.8 การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดทำโครงการของหน่วยงานดำเนินการ การทำกิจการใด ๆ ก็ตาม ต้องหมั่นศึกษาหาความรู้เพื่อปรับปรุงวิธีการทำงานให้ดีขึ้นในทุก ๆ ด้าน สนใจและติดตามวิทยาการใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา เพราะการพัฒนาการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดทำโครงการย่อมจะก่อให้เกิดประโยชน์ในทางสร้างสรรค์ต่อไปในอนาคต และการที่เรานำเอาองค์ประกอบนี้มาพิจารณาประกอบการคัดเลือกโครงการก็เพราะเรามีความเห็นด้วยกับคำกล่าวที่ว่า "การพัฒนาย่อมนำไปสู่สิ่งที่ดีกว่าในอนาคต" ดังนั้นการจัดทำโครงการในพื้นที่ซึ่งมีการพัฒนาเกี่ยวกับการจัดทำโครงการย่อมจะทำให้เกิดประโยชน์กว่าการจัดทำโครงการในพื้นที่ซึ่งไม่มีการพัฒนาการจัดทำโครงการ

1.9 การสนับสนุนการจัดทำโครงการโดยประชาชน การจัดทำโครงการโดยประชาชน ย่อมจะก่อให้เกิดประโยชน์ในหลาย ๆ ด้าน อีกทั้งยังจะเป็นการเพิ่มรายได้จากค่าแรงงานในการจัดทำโครงการด้วย การที่เรานำเอาองค์ประกอบนี้มาพิจารณาประกอบการคัดเลือกโครงการก็เพราะโครงการ กสช. บางโครงการได้มีการว่าจ้างเอกชนเป็นผู้ดำเนินการจัดทำโครงการ ดังนั้นองค์ประกอบนี้จะเป็นองค์ประกอบซึ่งจะมีส่วนช่วยในการหลีกเลี่ยงการคัดเลือกโครงการซึ่งดำเนินการโดยเอกชน

1.10 ความเหมาะสมของสถานที่ตั้งโครงการ สถานที่ตั้งโครงการนับว่ามีส่วนสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการคัดเลือกโครงการ เพราะถ้าหากว่าการจัดทำโครงการอยู่ในพื้นที่ซึ่งไม่เหมาะสมแล้ว ย่อมจะมีผลทำให้ไม่ได้ประโยชน์เท่าที่ควร

2. องค์ประกอบประเภท ข. องค์ประกอบประเภทนี้จะนำมาพิจารณาประกอบการคัดเลือกโครงการเพื่อช่วยให้การคัดเลือกโครงการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด และองค์ประกอบประเภทนี้แต่ละองค์ประกอบจะมีผลต่อการคัดเลือกโครงการเฉพาะประเภทเท่านั้น เพราะองค์ประกอบประเภทนี้ เป็นองค์ประกอบซึ่งเกิดจากคุณสมบัติเด่นของโครงการแต่ละประเภทนั่นเอง

2.1 องค์ประกอบประเภท ข. ของโครงการประเภทที่ 1,2 และ 3 ประกอบด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

2.1.1 ความต้องการเร่งด่วนของประชาชน โครงการบางโครงการได้รับการเสนอให้จัดทำขึ้นเพื่อทดแทนโครงการเดิมซึ่งเสียหายจนไม่สามารถใช้การได้โดยภัยธรรมชาติหรือหมดอายุการใช้งาน และการสูญเสียโครงการเหล่านั้นทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน หรือโครงการซึ่งประชาชนมีความต้องการโดยเร่งด่วนเพื่อแก้ปัญหาความเดือดร้อนในขณะนั้นและตลอดไป

2.1.2 ประโยชน์จากการใช้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชน การจัดทำโครงการบางโครงการก่อให้เกิดประโยชน์ในการใช้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชนซึ่งเป็นผลพลอยได้ที่ควรนำมาใช้ประกอบการพิจารณาคัดเลือกโครงการ

2.1.3 ความสามารถในการป้องกันการเกิดภัยธรรมชาติ องค์ประกอบนี้ก็จัดเป็นผลพลอยได้จากโครงการประการหนึ่ง ที่ควรนำมาใช้ประกอบการพิจารณาคัดเลือกโครงการ

2.2 องค์ประกอบประเภท ข. ของโครงการประเภทที่ 4 และ 5

2.2.1 ความต้องการเร่งด่วนของประชาชน

2.2.2 ความเดือดร้อนทางด้านแหล่งน้ำกินน้ำใช้ของประชาชน

เนื่องจากในแต่ละพื้นที่จะมีความเกื้อกูลทางด้านแหล่งน้ำกินน้ำใช้แตกต่างกัน ดังนั้น องค์ประกอบนี้จึงช่วยให้การคัดเลือกเลือกโครงการประเภทที่ 4 และ 5 ในพื้นที่ซึ่งมีความเกื้อกูลมากกว่า มีโอกาสมากยิ่งขึ้น

2.3 องค์ประกอบประเภท ข. ของโครงการประเภทที่ 6

2.3.1 ความต้องการเร่งด่วนของประชาชน

2.3.2 ความสามารถในการป้องกันการเกิดอุทกภัย ซึ่งจัดเป็นผลพลอยได้จากโครงการประเภทนี้ (ถนน) และควรที่จะนำมาประกอบการคัดเลือกโครงการด้วย

2.3.3 ความเจริญทางด้านการคมนาคมของพื้นที่ ในพื้นที่แต่ละพื้นที่ย่อมจะมีความสะดวกสบายทางด้านเส้นทางการคมนาคมไม่เหมือนกัน ดังนั้นการคัดเลือกโครงการประเภทนี้ ในพื้นที่ที่การคมนาคมไม่สะดวก ย่อมจะก่อให้เกิดประโยชน์มากกว่า

2.3.4 การสร้างความมั่นคงของประเทศ การสร้างถนนไปยังพื้นที่ซึ่งมีผู้ก่อการร้ายอาศัยอยู่นั้น ย่อมจะนำความเจริญ และความเข้าใจที่ถูกต้องไปสู่พื้นที่นั้น และง่ายต่อการปราบปรามของเจ้าหน้าที่

2.3.5 การนำไปสู่สถานที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชน โครงการสร้างถนนบางโครงการ นอกจากจะได้ประโยชน์ในการคมนาคมโดยทั่วไปแล้วยังอาจจะนำไปสู่สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ หรือสถานที่ท่องเที่ยว เช่น เส้นทางไปยังน้ำตกธรรมชาติ หรือชายทะเลอันสวยงาม เป็นต้น

2.4 องค์ประกอบประเภท ข. ของโครงการประเภทที่ 7

2.4.1 ความต้องการเร่งด่วนของประชาชน

2.4.2 การนำไปสู่สถานที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชน

2.4.3 การสร้างความมั่นคงของประเทศ

2.5 องค์ประกอบประเภท ข. ของโครงการประเภทที่ 8,9,10 และ 11

2.5.1 ความต้องการเร่งด่วนของประชาชน

2.6 องค์ประกอบประเภท ข. ของโครงการประเภทที่ 12,13,14,15, 16,17,18 และ 19

2.6.1 ความเหมาะสมทางด้านการใช้ประโยชน์จากโครงการ และความจำเป็นที่จะต้องจัดทำโครงการ เพราะโครงการประเภทต่าง ๆ เหล่านี้จะเกิดประโยชน์มากน้อยเพียงใดนั้น จะขึ้นอยู่กับความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นในแต่ละกรณีเป็นสำคัญ เช่น ในพื้นที่นั้นผลผลิตที่ได้จะมีความชื้นสูงเป็นประจำทุก ๆ ปี ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายและถูกกดราคา ดังนั้นจึงควรที่จะต้องสร้างเครื่องอบผลผลิตทางการเกษตร เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นต้น

4.5 การประเมินค่าขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีผลต่อการคัดเลือกโครงการ

ค่าระดับคะแนนความสำคัญขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีผลต่อการคัดเลือกโครงการเราจำเป็นต้องสอบถามจากประชาชนซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่นั้น ๆ โดยตรง เพราะประชาชนที่อยู่ใกล้ชิดกับโครงการต่าง ๆ เท่านั้นจึงจะสามารถให้ค่าคะแนนระดับความสำคัญขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีผลต่อการคัดเลือกโครงการได้อย่างเหมาะสมมากที่สุด ดังนั้นการจัดเก็บข้อมูลจึงจำเป็นต้องใช้แบบสอบถามเช่นเดียวกับการวิเคราะห์ค่าความต้องการโครงการแต่ละประเภทของประชาชนนั่นเอง

สำหรับหน่วยงานซึ่งจะดำเนินการจัดเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ค่าขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีผลต่อการคัดเลือกโครงการ ในที่นี้ขอเสนอให้เป็นหน้าที่ของหน่วยงานการประเมินผลโครงการสร้างงานในชนบทของแต่ละภาค ซึ่งประกอบด้วย

- คณาจารย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ภาคกลาง)
- คณาจารย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (ภาคเหนือ)
- คณาจารย์มหาวิทยาลัยขอนแก่น (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)
- คณาจารย์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (ภาคใต้)

เพราะคณะผู้ทำงานเหล่านี้จะทำการประเมินผลโครงการโดยการใช้แบบสอบถามอยู่แล้ว ดังนั้นการวิเคราะห์ค่าขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีผลต่อการคัดเลือกโครงการของหน่วยงานนี้จึงเหมาะสมด้วยประการทั้งปวง

การสร้างแบบสอบถามในที่นี้จะทำได้ภายหลังจากที่การวิเคราะห์การจัดรวบรวมองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีผลต่อการคัดเลือกโครงการในหัวข้อที่ผ่านมาเสร็จเรียบร้อยแล้ว การวิเคราะห์ในที่นี้จะแยกกันตามประเภทของโครงการ ทั้งนี้เพราะระดับคะแนนความสำคัญขององค์ประกอบต่าง ๆ ของโครงการแต่ละประเภทย่อมไม่เหมือนกันนั่นเอง ซึ่งรายละเอียดของแบบสอบถามเพื่อการการวิเคราะห์หาค่าระดับคะแนนความสำคัญขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีผลต่อการคัดเลือกโครงการแต่ละประเภทแสดงไว้ในภาคผนวก ค.

การให้ระดับคะแนนความสำคัญขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีผลต่อการคัดเลือกโครงการในที่นี้กำหนดไว้อยู่ในช่วง 0-100 คะแนน โดยองค์ประกอบใดได้รับคะแนนมากก็หมายถึงว่า องค์ประกอบนั้นมีความสำคัญมาก ส่วนองค์ประกอบใดที่ได้รับคะแนนน้อยก็หมายถึงว่า องค์ประกอบนั้นมีความสำคัญน้อยนั่นเอง

เมื่อกลุ่มตัวอย่างได้ตอบแบบสอบถามส่งคืนกลับมาเรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนต่อไปก็คือ การวิเคราะห์ค่าของระดับคะแนนความสำคัญขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีผลต่อการคัดเลือกโครงการแต่ละประเภทในแต่ละจังหวัด โดยวิธีการดังต่อไปนี้

วิธีการคำนวณ

สูตร $$W_{ij} = \frac{\sum_{k=1}^{l} Yijk}{l} \quad ; \quad i = 1,\ldots,m \quad j = 1,\ldots,n \quad k = 1,\ldots,l$$

กำหนดให้ Wij = ค่าเฉลี่ยของระดับคะแนนความสำคัญขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีผลต่อการคัดเลือกโครงการในแต่ละประเภท

Yij = ระดับคะแนนความสำคัญขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีผลต่อการคัดเลือกโครงการแต่ละประเภทของกลุ่มตัวอย่าง

i = จำนวนประเภทโครงการ (M)

j = จำนวนขององค์ประกอบที่มีผลต่อการคัดเลือกโครงการแต่ละประเภท (N)

k = จำนวนประชากรตัวอย่าง (1)

สำหรับค่าเฉลี่ยของระดับคะแนนความสำคัญขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีผลต่อการคัดเลือกโครงการแต่ละประเภทที่ได้จากการคำนวณนั้น เราจะนำไปใช้ในการกำหนดช่วงของระดับคะแนนความสำคัญขององค์ประกอบต่าง ๆ ซึ่งเป็นมาตรฐานต่อไป ทั้งนี้เพราะในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการให้ระดับคะแนนความสำคัญขององค์ประกอบต่าง ๆ ของแต่ละโครงการที่สภาตำบลเสนอมานั้น จะเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการระดับจังหวัดซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อทำงานด้านนี้โดยเฉพาะ คณะกรรมการชุดนี้จะต้องทราบรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการต่าง ๆ เป็นอย่างดี เพื่อที่จะทำให้การให้คะแนนความสำคัญขององค์ประกอบต่าง ๆ ของแต่ละโครงการเป็นไปอย่างเหมาะสมและยุติธรรมมากที่สุด ซึ่งถ้าหากว่าเราไม่ได้กำหนดช่วงของระดับคะแนนความสำคัญขององค์ประกอบต่าง ๆ ตามความคิดเห็นของประชาชนซึ่งเป็นผู้ใช้ประโยชน์จากโครงการประเภทต่าง ๆ โดยตรงแล้ว โอกาสที่การให้คะแนนความสำคัญขององค์ประกอบต่าง ๆ ของคณะกรรมการจะมีความแตกต่างกันมากเกินไป ทั้งนี้เพราะเราไม่ได้กำหนดขอบเขตของระดับคะแนนความสำคัญขององค์ประกอบต่าง ๆ ของโครงการแต่ละประเภทไว้นั่นเอง

4.6 สรุปผลกอบแทนของโครงการและความต้องการโครงการแต่ละประเภท

4.6.1 บทสรุปการวิเคราะห์ความต้องการโครงการแต่ละประเภทของประชาชนในแต่ละจังหวัด

เนื่องจากแบบสอบถามความต้องการโครงการแต่ละประเภทของประชาชนสามารถจัดทำได้เป็น 2 แบบ ซึ่งแบบสอบถามแต่ละแบบก็จะมีข้อดีข้อเสียแตกต่างกันดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ดังนั้นการที่จะนำเอาข้อมูลจากแบบสอบถามแต่ละแบบมาทำการวิเคราะห์

ความต้องการโครงการแต่ละประเภทของประชาชนนั้น จะทำได้ดังนี้

สำหรับแบบสอบถามประเภท ก. จะมีข้อมูลความต้องการโครงการแต่ละประเภทของประชาชนครบทุกประเภท ดังนั้นการที่จะนำเอาข้อมูลจากแบบสอบถามประเภทนี้มาทำการวิเคราะห์นั้น จะต้องทราบเสียก่อนว่ามีโครงการประเภทใดบ้างที่สภาตำบลเสนอเข้ามาขอรับการคัดเลือก และเมื่อทราบว่ามีโครงการประเภทใดบางถูกเสนอเข้ารับการคัดเลือกในจังหวัดนั้น ๆ แล้ว ในการวิเคราะห์เพื่อหาค่าความต้องการโครงการแต่ละประเภทของประชาชนในจังหวัดใดเราจะนำเอาแต่เฉพาะข้อมูลของประเภทโครงการที่ถูกเสนอเข้ารับการคัดเลือกในจังหวัดนั้น จากแบบสอบถามประเภท ก. เท่านั้น มาใช้ในการวิเคราะห์

ส่วนแบบสอบถามประเภท ข. นั้น จะมีแต่เฉพาะข้อมูลของประเภทโครงการที่สภาตำบลเสนอเข้ารับการคัดเลือกในแต่ละจังหวัดอยู่แล้ว ดังนั้นข้อมูลทั้งหมดจึงสามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์เพื่อหาค่าความต้องการโครงการแต่ละประเภทของประชาชนในแต่ละจังหวัด

สำหรับข้อสรุปที่ว่าควรจะใช้แบบสอบถามประเภท ก. หรือประเภท ข. จึงจะเหมาะสมนั้น ในที่นี้ขอสรุปว่าควรจะใช้แบบสอบถามประเภท ก. เพราะจะทำให้ทราบความต้องการโครงการแต่ละประเภทที่แท้จริงของประชาชน ซึ่งถ้าหากว่าไม่สอดคล้องกับจำนวนของโครงการแต่ละประเภทที่สภาตำบลเสนอ ก็แสดงว่าจุดมุ่งหมายของโครงการ กสช. ในด้านการพัฒนาความรู้ขั้นพื้นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย (การแสดงความคิดเห็นในการจัดทำโครงการ) ยังไม่ประสพผลเท่าที่ควร ซึ่งจะต้องปรับปรุงแก้ไขในโอกาสต่อไป นอกจากนี้ยังมีข้อดีอื่น ๆ อีก ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ส่วนข้อเสียคือ ประชาชนจะต้องตอบแบบสอบถามจำนวนมากกว่าแบบสอบถามประเภท ข. นั้น ก็ไม่จัดเป็นข้อเสียที่ก่อให้เกิดความยุ่งยากแต่ประการใด เพราะถึงแม้ว่าจำนวนประเภทของโครงการที่จะต้องตอบมีมากก็ตาม แต่ในความเป็นจริงพื้นที่แต่ละพื้นที่จะมีความต้องการโครงการเฉพาะบางประเภทเท่านั้น

ส่วนวิธีการวิเคราะห์จะมีรายละเอียดประการใดนั้น เราได้แสดงไว้แล้วในหัวข้อที่ 4.2.2

4.6.2 บทสรุปการวิเคราะห์ผลตอบแทนของโครงการแต่ละประเภท

จากหัวข้อต่าง ๆ ที่ผ่านมาเราได้กล่าวถึง การวิเคราะห์ผลตอบแทนของโครงการทางด้านเศรษฐศาสตร์ และการวิเคราะห์เพื่อหาค่าขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีผลต่อการคัดเลือกโครงการ สำหรับรายละเอียดที่จะกล่าวต่อไปนี้จะเป็นการสรุปการวิเคราะห์ผลตอบแทนของโครงการแต่ละประเภท

จากที่กล่าวมาแล้วในการวิเคราะห์ผลตอบแทนของโครงการทางด้านเศรษฐศาสตร์ว่าไม่ควรนำเอาผลตอบแทนของโครงการทางด้านเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการพิจารณาคัดเลือกโครงการ ดังนั้นการคัดเลือกโครงการจึงจะพิจารณาแต่เฉพาะค่าขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีผลต่อการคัดเลือกโครงการเท่านั้น ซึ่งสามารถสรุปวิธีการวิเคราะห์ค่าขององค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านั้น เพื่อนำไปใช้เป็นผลตอบแทนของโครงการในการพิจารณาคัดเลือกโครงการ ดังต่อไปนี้

สมมุติ ในจังหวัดหนึ่งมีการเสนอโครงการต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก และถูกต้องตามหลักเกณฑ์การเสนอโครงการทุกประการ เพื่อขอรับการคัดเลือกให้ดำเนินการจัดทำต่อไป ซึ่งหน้าที่ของหน่วยงานวิเคราะห์และคัดเลือกโครงการ ก็คือ พยายามคัดเลือกโครงการที่เหมาะสมมากที่สุด เพื่ออนุมัติให้ดำเนินการจัดทำ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. จัดแบ่งประเภทของโครงการตามความเหมาะสม
2. หาค่าความต้องการโครงการแต่ละประเภทของประชาชนในจังหวัดนั้น ๆ
3. จัดรวบรวมองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีผลต่อการคัดเลือกโครงการ
4. หาค่าขององค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านั้น เพื่อกำหนดช่วงของระดับคะแนนความสำคัญขององค์ประกอบ
5. จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อทำหน้าที่กำหนดระดับคะแนนความสำคัญของ

องค์ประกอบต่าง ๆ ของโครงการทุกโครงการ

6. สรุปผลการวิเคราะห์การรวบรวมระดับคะแนนความสำคัญขององค์ประกอบต่าง ๆ ของโครงการทุกโครงการ เพื่อนำไปใช้ในการคัดเลือกโครงการ

สำหรับการดำเนินการวิเคราะห์ที่ผ่านมาแล้วนั้นเสร็จสิ้นไปแล้ว 4 ขั้นตอน และต่อไปจะเป็นการวิเคราะห์ในขั้นตอนที่ 5 และ 6

สำหรับคณะกรรมการที่จะจัดตั้งขึ้นนั้น ควรจะมาจากเจ้าหน้าที่ซึ่งมีความใกล้ชิดกับประชาชนเป็นอย่างดีจากหลายหน่วยงานในจังหวัดนั้น ๆ เช่น ครู ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน นายอำเภอ เจ้าหน้าที่ตำรวจ สรรพสามิต เป็นต้น ซึ่งจะต้องมีคุณสมบัติดังนี้

1. ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับอาชีพ นิสัยใจคอ และสภาพทางสังคมของประชาชนในทุกพื้นที่ของจังหวัดเป็นอย่างดี

2. มีความซื่อตรง วางตัวเป็นกลางไม่ลำเอียงในการปฏิบัติงาน

ส่วนจำนวนคณะกรรมการนั้น ก็แล้วแต่ความเหมาะสมในแต่ละจังหวัด แต่ทั้งนี้ไม่ควรน้อยกว่า 10 คน เพื่อให้การคัดเลือกโครงการ มีความเหมาะสมมากที่สุดนั่นเอง

เมื่อคณะกรรมการชุดดังกล่าว ซึ่งมีหน้าที่ในการศึกษาวิเคราะห์เพื่อกำหนดระดับคะแนนความสำคัญขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีผลต่อการคัดเลือกโครงการ ทราบว่ามีโครงการใดบ้างที่สภาท้องถิ่นเสนอเข้ารับการคัดเลือก และโครงการนั้นจะจัดทำ ณ สถานที่ใด จากนั้นคณะกรรมการก็จะทำการศึกษาวิเคราะห์เพื่อกำหนดระดับคะแนนความสำคัญขององค์ประกอบต่าง ๆ ของโครงการแต่ละโครงการ ซึ่งการกำหนดระดับคะแนนความสำคัญขององค์ประกอบต่าง ๆ นี้ จะต้องมีความแตกต่างกันอย่างเหมาะสมที่สุด และจะต้องอยู่ในช่วงของระดับคะแนนที่กำหนดไว้ด้วย รายละเอียดของแบบฟอร์มการกรอกข้อมูลแสดงไว้ในภาคผนวก ข.

เมื่อคณะกรรมการได้ให้ระดับคะแนนความสำคัญขององค์ประกอบต่าง ๆ ของโครงการแต่ละประเภทเสร็จเรียบร้อยแล้ว จากนั้นก็จะรวบรวมระดับคะแนนความสำคัญ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขององค์ประกอบต่าง ๆ ของโครงการนั้น ๆ กรอกลงในแบบใบรวมระดับคะแนนความสำคัญขององค์ประกอบต่าง ๆ ของโครงการ เพื่อนำข้อมูลทั้งหมดมาสรุปผลการวิเคราะห์ ซึ่งมีวิธีการดังต่อไปนี้

วิธีการคำนวณ

สูตร $$D_{ijk} = \frac{\sum_{l=1}^{N} Mijkl}{N}$$; i = 1,2,....,A
j = 1,2,....,B
k = 1,2,....,M
l = 1,2,....,N

สูตร $$ID_{ik} = \sum_{j=1}^{B} Dijk$$

กำหนดให้ Dijk = ค่าเฉลี่ยของระดับคะแนนความสำคัญขององค์ประกอบต่าง ๆ ของโครงการแต่ละประเภททุกโครงการ ซึ่งคณะกรรมการทั้งหมดเป็นผู้ให้

Mijkl = ระดับคะแนนความสำคัญขององค์ประกอบต่าง ๆ ของโครงการแต่ละประเภททุกโครงการ ซึ่งคณะกรรมการแต่ละคนเป็นผู้ให้

ID_{ik} = ผลรวมของค่าเฉลี่ยของระดับคะแนนความสำคัญขององค์ประกอบต่าง ๆ ทั้งหมดของโครงการแต่ละประเภททุกโครงการ

i = ประเภทของโครงการ สมมุติมีทั้งหมด A ประเภท

j = องค์ประกอบของโครงการแต่ละประเภท สมมุติมีทั้งหมด B องค์ประกอบ

k = โครงการต่าง ๆ ของแต่ละประเภทโครงการ สมมุติมีทั้งหมด M โครงการ

l = คณะกรรมการกำหนดระดับคะแนนความสำคัญขององค์ประกอบต่าง ๆ ของโครงการแต่ละประเภททุกโครงการ สมมุติมีทั้งหมด N คน

สำหรับผลของการวิเคราะห์ซึ่งจะนำไปใช้ในการพิจารณาคัดเลือกโครงการที่เหมาะสม สำหรับโครงการสร้างงานในชนบท ในที่นี้ก็คือ ค่าของผลรวมของค่าเฉลี่ยของระดับคะแนนความสำคัญขององค์ประกอบต่าง ๆ ทุกองค์ประกอบของโครงการแต่ละประเภททุกโครงการนั่นเอง

ข้อดีของการคัดเลือกโครงการโดยการวิเคราะห์ตามวิธีการดังกล่าว มีดังต่อไปนี้

1. สามารถคัดเลือกโครงการได้ตรงตามความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ในแต่ละจังหวัดมากที่สุด ทั้งนี้เพราะข้อมูลความต้องการโครงการประเภทต่าง ๆ ได้มาจากการสอบถามจากประชาชนในจังหวัดนั้น ๆ โดยตรง

2. การคัดเลือกโครงการสามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด ทั้งนี้เพราะการคัดเลือกโครงการ เราไม่ได้คำนึงผลตอบแทนที่ได้รับจากโครงการในด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะ แต่เป็นการพิจารณาในทุก ๆ ด้าน

3. การคัดเลือกโครงการโดยคำนึงถึงผลตอบแทนของโครงการเช่นนี้ จะช่วยชักจูงให้ประชาชนมุ่งใช้ประโยชน์จากโครงการต่าง ๆ อย่างเต็มที่มากที่สุด เพราะถ้าหากไม่พยายามที่จะใช้ประโยชน์จากโครงการที่เสนอให้จัดทำแล้ว ก็จะมีผลทำให้โอกาสที่โครงการนั้น ๆ จะได้รับการคัดเลือกให้จัดทำมีน้อยลง และถ้าโครงการไม่ได้จัดทำประชาชนก็จะไม่ได้รับประโยชน์จากโครงการนั้น ๆ เลย

4. การที่วิธีการคัดเลือกโครงการในลักษณะดังกล่าว มีผลทำให้ประชาชนพยายามหาทางใช้ประโยชน์จากโครงการต่าง ๆ อย่างเต็มที่มากที่สุดนั้น ผลที่จะเกิดขึ้น

ตามมาก็คือ ประชาชนจะมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิม ความเดือดร้อนต่าง ๆ ก็จะลดน้อยลง ซึ่งตรงตามวัตถุประสงค์ของการจัดทำโครงการสร้างงานในชนบท

5. ข้อมูลต่างที่ได้รับจากวิธีการคัดเลือกโครงการลักษณะดังกล่าว จะเป็นประโยชน์สำหรับงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไป